

Дмитренко Олена

Полуніна Юлія

ORCID iD <http://orcid.org/0000-0001-9954-7660>ORCID iD <http://orcid.org/0000-0002-9817-8127>

НІМЕЦЬКІ ЛЕКСИЧНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ РОЗМОВНОМУ ДИСКУРСІ

A Присвячено дослідженню феномену німецьких лексичних запозичень, які потрапили до вокабуляру українського соціуму. Простежено хронологію поширення германізмів на територію України. Наголошується, що вплив німецької мови на українську відбувався і посилювався протягом усього періоду її становлення і розвитку як мови європейської. Збагачення української мови німецькою лексикою було напряму залежним від впливу економічного розвитку Німеччини на тогочасні українські реалії. Користуючись даними авторитетних джерел, друкованих праць, словників-довідників, Інтернет-видань, що містять перелік німецьких лексем, якими послуговуються українці в повсякденному розмовному дискурсі, автори виокремлюють і наводять приклади найуживаніших у сучасному українському середовищі мовних одиниць, що асимілювалися з рідною мовою і гармонійно ввійшли до її складу.

Ключові слова: асиміляція; германізми; запозичення; історія мови; лексема; міжмовні контакти

S *Dmytrenko Olena, Polunina Yulia. German Lexical Borrowings in Ukrainian Conversational Discourse. The paper is devoted to researching of the phenomenon of German lexical borrowings that have been included into the vocabulary of the Ukrainian society. The chronology of spreading of Germanisms on the territory of Ukraine was traced. It is emphasized that the influence of the German language on the Ukrainian language has continued and increased throughout the period of its formation and development as an European language. The enrichment of the Ukrainian language with German vocabulary was directly dependent on the impact of German economic development on Ukrainian realities of that period. Using data from competent sources, printed works, dictionaries, online publications containing a list of German lexemes used by Ukrainians in everyday conversational discourse, the authors distinguish and provide examples of the most commonly used lexemes in the contemporary Ukrainian environment, harmoniously included in its composition.*

Key words: assimilation; Germanisms; discourse; borrowings; history of language; lexemes; interlingual contacts

Дмитренко Олена Володимирівна, кандидатка філологічних наук, доцентка, доцентка кафедри германської філології та перекладу Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Україна

Dmytrenko Olena, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of German Philology and Translation of the National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», Ukraine

E-mail: edmitrenko@rambler.ru

Полуніна Юлія Іванівна, вчителька німецької мови Полтавської гімназії № 33, учитель-методист, Україна

Polunina Yulia, teacher of German language of Poltava gymnasium № 33, teacher-methodologist, Ukraine

E-mail: polunina.yulia@gmail.com

Актуальність. У час світової глобалізації словниковий запас різних мов постійно поповнюється. Зазнає впливу й українська мова. Нині вона збагачується переважно запозиченнями з англійської мови. Проте німецькі слова в рідній мові посідають не останнє місце серед лексем іншомовного походження. З огляду на це питання функціонування німецьких запозичень в українському розмовному дискурсі є актуальним.

Як свідчить **аналіз попередніх досліджень і публікацій**, феномену лексичних запозичень присвячено значну кількість наукових студій. Це роботи Л. Булаховського, М. Возняк, А. Мейє, Р. Смаль-Стоцького, А. Стендер-Петерсена, Д. Чижевського, Д. Шелудько [17]. Серед фундаментальних наукових розвідок щодо функціонування в українському соціумі слів німецького походження треба назвати доробки М. Кочерган, О. Муромцевої, В. Скачко-

вої, Т. Пиц [6; 10; 11]. У кандидатській дисертації О. Романова з'ясовується питання комунікативно-прагматичних і семантичних ознак німецьких висловлювань-прохань. Ю. Кійко проводить німецько-українські паралелі в інформаційних жанрах. Г. Драпалюк, Н. Ільчишин, Н. Пиндик характеризують лексичний і перекладацький аспекти у діловому німецькомовному дискурсі [3]. Монографію професора Л. Безуглої присвячено темі вербалізації імпліцитних смислів у німецькомовному діалогічному дискурсі. Матеріалом для наукового аналізу німецькомовних лексичних запозичень автори В. Лопушанський і Г. Більовська обирають твори І. Франка, а Г. Клімчук зупиняється на особливостях функціонування німецькомовних запозичень у публіцистичному стилі Михайла Грушевського [5; 7; 8]. У ході дослідження, окрім зазначених джерел, нам стали у пригоді дані словників, довідників,

авторами чи укладачами яких є відомі лінгвісти О. Мельничук, І. Шаровольський [14; 16].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значні наукові здобутки, пов'язані з проблемою існування іншомовних слів на українському мовному просторі, залишається недостатньо вивченим питання функціонування німецьких лексичних запозичень у сучасному українському розмовному дискурсі.

Мета даної статті полягає у необхідності дослідити функціонування найуживанішої німецької запозиченої лексики у мові українського повсякденного спілкування. Вважаємо за необхідне простежити генезу німецьких лексем у рідній мові, з'ясувати вживання слів німецького походження у вітчизняному розмовному дискурсі.

Викладення основного матеріалу. Запозичення іншомовних слів – це об'єктивний історичний процес, який зумовлений постійними й різноманітними контактами між народами. Мовознавці стверджують, що зрозуміти мову можна лише з урахуванням її соціальної природи. Слова, що потрапили з іншої мови, у більшості випадків входять у наш активний ужиток і посідають важливе місце в мовному словниковому складі, особливо, якщо у рідній мові не існує певної лексеми для позначення даного об'єкта чи поняття. При цьому запозичення додатково збагачують лексику мови-реципієнта.

У різні історичні періоди запозичена лексика потрапляла на територію України усним або писемним шляхом. Зі зміною часу багато слів втратили характерні ознаки своєї прамови, асимілювалися і стали сприйматись суспільством як цілком українські слова. Тому часто лише завдяки етимологічному аналізу можна дізнатися походження окремих лексем.

Одним із перших важливість взаємодії мов відзначав ще в XIX столітті німецький лінгвіст Гуго Шухардт, який вважав найважливішою проблемою мовознавства питання змішування мов [21].

Щодо поширення германізмів в українському мовному дискурсі зазначимо, що багато німецьких слів були запозичені ще до існування Київської Русі. М. Кочерган наголошує: «Східні слов'яни вступали в різні контакти з германо-романськими племенами... Це були переважно торговельні або воєнні стосунки між ними... Так були запозичені слова брук, князь, лев, майстер...» [6, с. 19]. Значною мірою германізми потрапили до нашої мови в XIV–XVI століттях через польську мову, оскільки населення українських земель знаходилося у той час під владою польсько-литовських господарів. Серед цих слів треба назвати лантух (das Landtuch), плуг (der Pflug), ратуша (das Rathaus), смак (der Geschmack). А інші лексеми – як наслідок безпосередніх торговельних контактів із прибалтійськими німцями. Сюди належать: вакса (der

Wachs), кошт (die Kosten), крам (der Kram), бровар (der Brauer) тощо.

Завдяки перевагам, яким надавало у свій час Магдебурзьке право, українські міста торгували з іноземними купцями й контактували з ремісниками. На думку Д. Шелудька, в українській мові немає жодної галузі промисловості, де б не вживалися німецькі терміни [17, с. 29]. З другої половини XVII століття, а саме, з 1654 року, посередником у потраплянні німецьких слів на терени України частково стає російська мова, яка дуже активно запозичувала німецьку лексику, завдяки посиленню економічних, культурних, політичних контактів Росії з країнами Західної Європи. Перш за все, завдяки реформам, що здійснював російський цар Петро I. Із тих часів у побут української шляхти, в моду, а далі й у мову ввійшли поняття перука (die Perücke), галстук (das Halstuch), бант (das Band), феєрверк (das Feuerwerk), кулька (die Kugel) та ціла низка слів і термінів, пов'язаних із будівництвом, суднобудуванням, ремісництвом. Також, починаючи з часів Петра I, до Російської імперії (до складу якої входили українські землі) активно переїздили й оселялися німецькі фахівці, часто створюючи так звані германські осередки. Такі колонії існували й у Полтаві (наприклад, по вулиці Фабрикантській (нині Балакіна), по вул. Колонійській (Сковороди). Оскільки в полтавській слободі діяла прибуткова сукновальня, то й лексика, якою в цей час збагачувалася наша мова, стосувалася цього ремесла. Верстак (die Werkstatt), шнур (die Schnur) беруть свій початок функціонування в українській мові саме у цей період.

Варто згадати ще один історичний проміжок часу, коли майже всі західноукраїнські землі опинилися під владою Австро-Угорщини. Відомо, що на Буковині та в Галіції у XVIII столітті відбувалося насильницьке нав'язування німецької мови, яка була мовою шкіл та інституцій, мовою науки та літератури. Це спричинило подальше використання багатьох слів, що мали німецьке походження: бурмістр (der Bürgermeister), швагер (der Schwager), мур (die Mauer), солдат (der Soldat). Більшість із них гармонійно доповнили та урізноманітнили український розмовний дискурс, роблячи його вишуканим.

Засновник української літературної мови Іван Котляревський, публікуючи своє перше видання «Енеїди», додав до книги словничок чужомовних слів, серед яких 45 було позначено як «німецькі слова», наприклад: краватка, крам, крейда, мусити, ваги, бровар.

Наприкінці XIX століття український етнограф та історик П. Єфименко, укладаючи список лексем іншомовного походження, що функціонують в українській мові, виділив серед них перший перелік запозичень з німецької мови.

Далі в першій половині XX століття ґрунтовні дослідження німецьких запозичених слів здійснювалися українським лінгвістом І. Шаровольським, який став упорядником німецько-українського словника і нарахував у той

час в українській мові 288 німецьких лексичних одиниць [16, с. 64].

Фахівці у галузі типолого-порівняльного мовознавства та германістики вважають, що вплив німецької мови на українську посилювався протягом усього періоду її становлення й розвитку як мови європейської. Зокрема О. Муромцева в роботі «Розвиток лексики української літературної мови в другій половині XIX – на початку XX століття» висвітлювала окремі важливі питання процесу переходу слів із мови до мови, наводила приклад використання Іваном Франком німецьких слів у своїх творах, зазначаючи, що він «...своєю практикою вживання іншомовних слів фактично стверджував їх необхідність для утворення високорозвиненої літературної мови» [9, с. 71]. Авторкою було виділено німецькі лексеми, що з'явилися в українській мові у другій половині дев'ятнадцятого – на початку двадцятого століття.

Іншою актуальною і доволі цікавою роботою є спільна праця Е. Шеєр та І. Сердюк «Культурний шок – Україна», у якій автори доводять наявність у сучасній українській мові від 1000 до 1500 запозичених із німецької мови слів. За їх твердженням, ці лексеми можна зустріти переважно у таких галузях життя та діяльності як господарство, будівництво, медицина, військова справа, техніка, побут [20].

Заслугують на увагу дослідження цілої низки мовознавців Ольденбурзького університету (Німеччина), які тривалий час працювали над проектом під назвою «Слова, що подорожують». Авторами було простежено генезу німецьких слів у східнослов'янських мовах, зокрема в українській. Лінгвісти дослідили, що значна частина німецької лексики у свій час потрапила в українську мову через польську, оскільки поляки мали тісні торговельні контакти з німцями, а українці, особливо західні, – з поляками. Так до рідної мови ввійшли лексеми *фільварок* (das Vorwerk), *дах* (das Dach) тощо [19]. Однак із часом одні запозичені слова втратили свою актуальність, а інші набули більшого значення.

Деякі українські мовознавці схиляються до того, що значна частина німецьких слів через російську літературу потрапила в українську мову. Так історично склалося, що за часів російської імперії українська література відчувала на собі глибокий тиск із боку російської літературної мови. Джерелом німецьких запозичень були як твори німецьких авторів, які читати в оригіналі могли лише представники дворянства та освіченої інтелігенції, так і переклади художніх творів з німецької, що здійснювалися українськими поетами та письменниками М. Старицьким, І. Франком, Л. Українкою, П. Грабовським. Згадані автори перекладали твори німецьких класиків: Шиллера, Гейне, Гете та ін. Саме до цих часів відносять появу в українській мові слів *ландшафт* (die Landschaft) і *брудершафт* (die Bruderschaft).

Надалі збагачення української мови німецькою лексикою стає напряму залежним від впливу економічного розвитку Німеччини на тогочасні українські реалії. Із поширенням промислових контактів до нашого лексикону потрапляють слова *бутерброд* (das Butterbrot), *шпроти* (die Sproten), *шніцель* (der Schnitzel), *вагон* (der Wagen), *циферблат* (das Zifferblatt). У часи першої та другої світової війни до української мови ввійшли слова *кітель* (der Kittel), *шпиталь* (der Spital), *бункер* (der Bunker), *штифт* (die Schrift), *ерзац* (der Ersatz), *камін* (das Kamin), *шнапс* (der Schnaps), *шприц* (die Spritze) тощо.

Зараз деякі запозичення виходять із вжитку, бо вже не існує тих понять чи об'єктів, які вони колись позначали (наприклад, *фільварок* (das Vorwerk) – невеликий хутір). Деякі, навпаки, входять у вжиток з появою нових реалій чи предметів, наприклад *гамбургер* (der Hamburger).

Словник іншомовних слів за редакцією О. Мельничука [14] містить у собі 1005 слів німецького походження. Серед них досить поширені в рідній мові слова:

– *бухгалтер* (походить з нім. від das Buch – книга і halten – тримати): людина, яка здійснює фінансовий облік і звітність;

– *вундеркінд* (походить з нім. від das Wunderkind: das Wunder – диво, das Kind – дитина): букв. – диво-дитина, дитина, яка має виняткові здібності, талант;

– *курорт* (походить з нім. від der Kurort: die Kur – лікування й der Ort – місце): місцевість із природними лікувальними засобами (мінеральними джерелами, термальними водами, сприятливим кліматом, лікувальними грязями тощо);

– *ландшафт* (походить з нім. від die Landschaft): 1. Загальний вид місцевості. 2. Зображення місцевості в образотворчому мистецтві – пейзаж;

– *мольберт* (походить з нім. від das Malbrett: das Mal – пляма, знак, das Brett – дошка): дошка для малювання;

– *рюкзак* (походить з нім. від der Rucksack: der Rücken – спина і der Sack – мішок): заплічний речовий мішок;

– *поштамт* (походить з нім. від das Postamt: die Post – пошта, das Amt – установа): установа, яка обслуговує населення всіма видами поштового, телеграфного й телефонного зв'язку;

– *фельдмаршал* (походить з нім. від der Feldmarschall: das Feld – поле, der Marschall – маршал): найвищий генеральський чин у деяких арміях;

– *циферблат* (походить з нім. від das Zifferblatt: die Ziffer – цифра, das Blatt – лист, аркуш): панель годинника з цифрами;

– *шлагбаум* (походить з нім. від der Schlagbaum: der Schlag – удар і der Baum – дерево): пристрій для припинення руху автомобільного та іншого транспорту через залізничний переїзд чи на контрольно-пропускних пунктах [14].

Оскільки метою даної статті є дослідити лише ті німецькі лексичні запозичення, що поширені у розмовному дискурсі, ми скористалися даними Інтернет-джерел, що містять перелік німецьких слів (близько 400 одиниць), які використовуються українцями в мові повсякденного спілкування. Задля отримання об'єктивного результату на основі зібраного матеріалу було виокремлено 60 найуживаніших у сучасній українській розмовній мові одиниць, що асимілювалися з рідною мовою і гармонійно ввійшли до її складу. До цього списку серед інших лексем належать: папір – das Papier, цукор – der Zucker, кошт – die Kosten, дах – das Dach, краватка – die Krawatte, крейда – die Kreide, мушля – die Muschel, пензель – der Pinsel, друк – der Druck, струм – der Strom, фах – das Fach тощо [16; 17; 21].

Наступний перелік мовних одиниць дозволяє здогадатися, що вони іноземного походження, але уявити рідну мову без них досить важко, оскільки ці слова надійно ввійшли до нашого повсякденного побуту і життя: брухт – der Brucht, вундеркінд – das Wunderkind, брудершафт – die Bruderschaft, ландшафт – die Landschaft, шприц – die Spritze, бутерброд – das Butterbrot, феєрверк – das Feuerwerk, рюкзак – der Rucksack, поштамт – das Postamt тощо.

Деякі лексеми виходять з ужитку, адже перестають існувати ці предмети, знаряддя, професії чи ремесла (фельдмаршал, верстак, маляр).

Результати. У ході дослідження простежено міжмовний взаємовплив, спричинений взаємодією суспільно-політичного та культурного життя української та німецької націй. З'ясовано вживання слів німецького походження у вітчизняному розмовному дискурсі. Наведені приклади яскраво ілюструють факт, що серед інших запозичених слів вагома частина належить німецьким лексичним одиницям. Вони мають свою хронологію потрапляння до нашої мови, пов'язану з історичними реаліями розвитку українського та німецького суспільства.

Висновки. Українська мова протягом століть збагачувалася словами іншомовного походження, серед яких німецькі лексеми посідають одне з провідних місць. У сучасному українському розмовному дискурсі існує понад 1000 німецькомовних лексем, повністю асимільованих українською мовою. Процес запозичення інших слів триває постійно, оскільки мова – це явище, що як живий організм: народжується, зростає, розвивається, вдосконалюється, частково мандрує, поповнюється, оновлюється та застаріває.

Подальшою перспективою роботи вважаємо необхідність систематизувати інформацію про німецькі лексичні запозичення у різних дискурсах рідної мови, здійснення моніторингу використання германізмів у лексиконі сучасної української молоді.

Список використаних джерел

1. Гвоздяк О. Інтеція побутової лексики в українсько-німецько-угорських міжмовіркових контактах (Мукачівщина). *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*. Ужгород, 2009. Вип. 13. С. 42–44.
2. Гриценко С. П. Історія дослідження українського лексикону XVI–XVII ст. *Studia Linguistica*. 2014. Вип. 8. С. 325–349.
3. Драпалюк Г. С., Ільчишин Н. М., Пиндик Н. І. Діловий німецькомовний дискурс: лексичний і перекладацький аспекти. *Імідж сучасного педагога*. 2015. № 7. С. 47–49.
4. Клименко Н. Ф. Його завжди вабила таїна Слова. А. О. Білецький. *Вибрані праці / упоряд. Н. Ф. Клименко, С. А. Карпіловська, А. О. Савенко*. Київ : Вид. дім Дмитра Бурого, 2012. С. 10–21.
5. Клімчук Г. П. Лексичні германізми в публіцистиці Михайла Грушевського. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили*. 2009. Т. 105, вип. 92. С. 46–51.
6. Кочерган М. П. Німецькі лексичні запозичення в південно-західних говорах української мови. *Мовознавство*. 1997. № 1. С. 19–24.
7. Лопушанський В. М., Більовська Г. Німецькі лексичні запозичення у творах Івана Франка. *Дрогобич : Коло*, 2006. 86 с.
8. Лопушанський В. М., Пиц Т. Б. Німецькомовні лексичні запозичення в південно-західних говорах України : навч. посіб. для студ. вищих навч. заклад. Дрогобич : Посвіт, 2011. 122 с.
9. Муромцева О. Г., Скачкова В. В. Українсько-німецькі мовні контакти. *Українська мова : енциклопедія*. Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. С. 682–683.
10. Пиц Т. Б. До історії дослідження німецьких запозичених слів в українській мові. *Українська мова*. 2013. № 2. С. 84–99.
11. Пиц Т. Б. Східнонімецькі назви ремісників та їхнє поширення у польській, білоруській і українській мовах XIV–XVII ст. : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17. Ін-т мовознавства НАН України. Львів, 2008. 205 с.
12. Прасол О. М. Історія дослідження явища запозичення в українському мовознавстві: проблемні питання. *Лінгвістичні дослідження*. 2014. Вип. 37. С. 42–49.
13. Саламатіна О. О. Стратегії і тактики респондента у сучасному німецькомовному та україномовному публіцистичному інтерв'ю. *Сучасні дослідження з іноземної філології* : зб. наук. праць / відп. ред. М. П. Фабіан. Ужгород : ПП «Аутдор-Шарк», 2015. Вип. 13. С. 175–184.
14. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. Київ, 1985. 776 с.
15. Смерчинська О. В. Морфологічні засоби вираження завершеності дії в українській та німецькій мовах. *Молодий вчений*. 2017. № 8 (48). С. 140–144.
16. Шаровольський І. В. Німецькі позичені слова в українській мові. *Записки Київського ін-ту нар. освіти*. 1966. Кн. III. С. 62–79.
17. Шелудько Д. Німецькі елементи в українській мові. *Збірник комісії для дослідження історії української мови*. Київ, 1931. Т. 1. С. 1–60.
18. Яким З. М. Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. Німецько-українські лінгвокультурні взаємини XVI–XIX ст. та історичні передумови їхнього виникнення. *Наукові записки. Серія: Філологічна*. 2018. Вип. 23. С. 215–217.
19. Presse und Sprache № 1/59. Jahrgang. Deutsch als Fremdsprache. 2017. 12 s.
20. Scheer, Evelyn / Serdyuk, Irina. Kulturschok. – Ukraine. Bielefeld: Reise Know-How Verlag, 2013. 125 s.
21. <http://litopys.org.ua/ukrmova/>

References

1. Hvozdiak, O. (2009). Integratsia pobutovoi leksyky v ukraino-nimetsko-uhorskykh mizhvorkovykh kontaktah (Mukachivshchyna) [Integration of domestic vocabulary into Ukrainian-German-Hungarian inter-agency contacts (Mukachevo)]. *Suchasni problemy movoznavstva ta literaturoznavstva [Modern problems of linguistics and literary studies]*, 13, 42-44 [in Ukrainian].
2. Hrytsenko, S. P. (2014). Istorია doslidzhennia ukrainskoho leksykonu XVI–XVII st. [History of the study of the Ukrainian lexicon of the XVI–XVII centuries.]. *Studia Linguistica*, 8, 325-349 [in Ukrainian].
3. Drapaliuk, H. S., Ilchysyn, N. M., & Pyndyk, N. I. (2015). Dilovyi nimetskomovnyi dyskurs: leksychny i perekladatskyi aspekty [Business German Discourse: Lexical and Translation Aspects]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of the modern teacher]*, 7, 47-49 [in Ukrainian].
4. Klymenko, N. F. (2012). Yoho zavzhdy vabyla tayna Slova [He was always attracted by the mystery of the Word]. In A. O. Biletskyi, *Vybrani pratsi [Selected works]* (pp. 10-21). Kyiv: Vyd. Dim Dmytra Buraha [in Ukrainian].
5. Klimchuk, H. P. (2009). Leksychni hermanizmy v publitsytsii Mykhaila Hrushevskoho [Lexical Germanisms in Mikhail Hrushevsky's Journalism]. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnogo universytetu imeni Petra Mohyla*, 105, 92, 46-51 [in Ukrainian].
6. Kocherhan, M. P. (1997). Nimetski leksychni zapozychennia v pivdenno-zakhidnykh hovorakh ukrainskoi mowy [German lexical borrowings in the southwestern languages of the Ukrainian language]. *Movoznavstvo [Linguistics]*, 1, 19-24 [in Ukrainian].
7. Lopushanskyi, V. M., & Biliavska, H. (2006). *Nimetski ileksychni zapozychennia u tvorakh Ivana Franka [German lexical borrowings in the works of Ivan Franko]*. Drohobych: Kolo [in Ukrainian].

8. Lopushanskyi, V. M., & Pyts, T. B. (2011). *Nimetskomovni leksychni zapozychennia u pivdenno-zakhidnykh hovorakh Ukrainy [German-speaking lexical borrowings in southwestern Ukraine]: navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv. Drohobych: Posvit [in Ukrainian].*
9. Muromtseva, O. H., & Skachkova, V. V. (2004). Ukrainsko-nimetski movni kontakty [Ukrainian-German language contacts]. *Ukrainska mova [Ukrainian language]: entsyklopedia* (pp. 682-683). Kyiv: Ukrainska entsyklopedia im. M. P. Bazhana [in Ukrainian].
10. Pyts, T. B. (2013). Do istorii doslidzhennia nimetskykh zapozychenykh sliv v ukrainskii movi [To the history of the study of German borrowed words in the Ukrainian language]. *Ukrainska mova [Ukrainian language]*, 2, 84-99 [in Ukrainian].
11. Pyts, T. B. (2008). *Shidnonimetski nazvy remisnykiv ta yikhnie poshyrennia u polskii, biloruskii i ukrainskii movakh XIV-XVII st. [East German names of artisans and their distribution in Polish, Byelorussian and Ukrainian languages of XIV – XVII centuries.].* (Extended abstract of PhD diss.). Lviv [in Ukrainian].
12. Prasol, O. M. (2014). Istoria doslidzhennia yavyscha zapozychennia v ukrainskomu movoznavstvi: problemni pytannia [History of research on the phenomenon of borrowing in Ukrainian linguistics: problematic issues]. *Linhvistychni doslidzhennia [Linguistic research]*, 37, 42-49 [in Ukrainian].
13. Salamatina, O. O. Stratehii i taktiky respondenta u suchasnomu nimetskomovnomu ta ukrainomovnomu publitsystychnomu interv'iu [Respondent's strategies and tactics in contemporary German-speaking and Ukrainian-language journalistic interviews]. In M. P. Fabian (Ed.), *Suchasni doslidzhennia z inozemnoi filolohii [Contemporary Studies in Foreign Philology]: zb. nauk. prats* (Is. 13, pp. 175-184). Uzhhorod [in Ukrainian].
14. Melnychuka, O. S. (Ed.). (1985). *Slovnnyk inshomovnykh sliv [Dictionary of foreign words]*. Kyiv [in Ukrainian].
15. Smerechynska, O. V. (2017). Morfolohichni zasoby vyrazhennia zavershenosti dii v ukrainskii ta nimetskii movakh [Morphological means of expression of completeness in Ukrainian and German]. *Molodyi vchenyi [Young scientist]*, 8 (48), 140-144 [in Ukrainian].
16. Sharovolskii, I. V. (1966). Nimetski pozycheni slova v ukrayinskii movi [German borrowed words in Ukrainian]. *Zapysky Kyivskoho in-tunar. Osvity [Notes of the Kiev inst. education]*, I-II, 62-79 [in Ukrainian].
17. Sheludko, D. (1931). Nimetski element v ukrainskii movi [German Elements in Ukrainian]. *Zbirnyk komisii dlia doslidzhennia istorii ukrainskoi movy [Collection of the commission for the study of the history of the Ukrainian language]* (Vol. 1, pp. 1-60). Kyiv [in Ukrainian].
18. Yakym, Z. M. (2018). Drohobytskii derzhavnyi pedahohichnii universytet imeni Ivana Franka. Nimetsko-ukrainski linhvokulturni vzaiemyny XVI-XIX st. Ta istorichni peredumovy ikhniho vynykennia [Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University. German-Ukrainian linguocultural relations of XVI-XIX centuries. and the historical prerequisites for their occurrence]. *Naukovi zapysky. Seriia Filolohichna [Proceedings. Series: Philological]*, 23, 215-217 [in Ukrainian].
19. Presse und Sprache № 1/59. Jahrgang. Deutsch als Fremdsprache. 2017.
20. Scheer, Evelyn / Serdyuk, Irina. Kulturschok Ukraine. Bielefeld: Reise Know-How Verlag, 2013.
21. <http://litopys.org.ua/ukrmoval/Ukrainsko-nimetskimovnikontakty>.

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 24.03.2020